

Vardarbības izraisītie veselības traucējumi bērniem un jauniešiem Latvijā

RSU Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra

Lauma Sprinģe, Dr.med.

14.12.2017, Rīga

Aktualitāte

- Jau pagājušā gadsimta nogalē PVO atzina pret bērniem vērsto vardarbību kā aktuālu sabiedrības veselības problēmu.
- ANO ilgtspējīgas attīstības 16.1. mērķis paredz, ka sabiedrībā ir būtiski jāmazina visu veidu vardarbība.
- Eiropas reģionā ik gadu vardarbīgā nāvē mirst aptuveni 850 bērnu vecumā līdz 15 gadiem, tomēr vēl lielāks ir bērnu skaits, kuri ikdienā saskaras ar vienu vai pat vairākām pret bērniem vērstās vardarbības formām – fizisko, emocionālo, seksuālo vardarbību un nevērību jeb atstāšanu novārtā.

Aktualitāte

- Bērnībā pieredzēta vardarbība atstāj ne tikai tūlītējas negatīvās sekas, bet var atstāt arī nelabvēlīgas sekas uz cietušās personas veselību un labklājību ilgtermiņā. Epidemioloģijas un neirobioloģijas pētījumu pierādījumi liecina, ka bērnībā pieredzētas vardarbības radītais stress veido izmaiņas cietušās personas smadzeņu struktūrā un fizioloģijā, kas var ietekmēt cilvēka uzvedību, kā arī izraisīt nelabvēlīgas veselības sekas ilgtermiņā.
- Vardarbības fenomens ir multifaktoriāls, un izpratni par vardarbības jēdzienu veido pašas personas, ģimenes, vietējās kopienas, kultūras un sabiedrības vērtību, uzskatu un attieksmes savstarpējā mijiedarbība.

Kvantitatīvais pētījums

Materiāli un metodes

■ Datu avoti un ieguve:

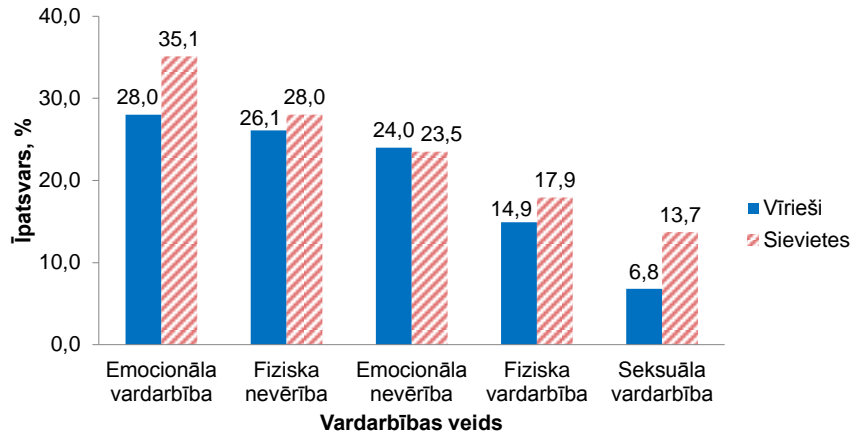
- » Slimību profilakses un kontroles centra pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (n=1223). Respondentu vecums 18-25 gadi.
- » Pētījuma plānojums: retrospektīvs **šķērsriezuma pētījums**.
- » Pētījums realizēts ar PVO Eiropas reģionālā biroja atbalstu. Pētījuma instruments: starptautiska aptaujas anketa *The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study*.

Pētījuma mainīgie

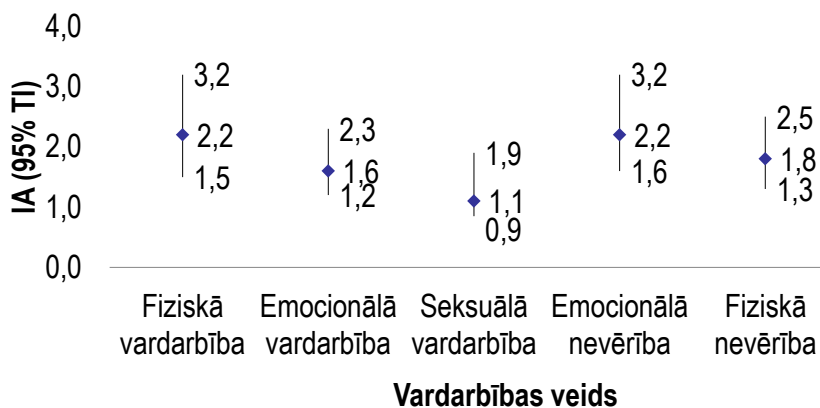
■ Bērnībā pieredzēta vardarbība: » Fiziskā vardarbība » Emocionālā vardarbība » Seksuālā vardarbība » Fiziskā nevērība » Emocionālā nevērība	■ Veselību raksturojošie parametri jauniešiem: » Veselības pašvērtējums » Alkohola lietošana » Psihoemocionālās veselības problēmas » Pašnāvības mēģinājumi

Vardarbības veidu prevalence dzimumu grupās, %

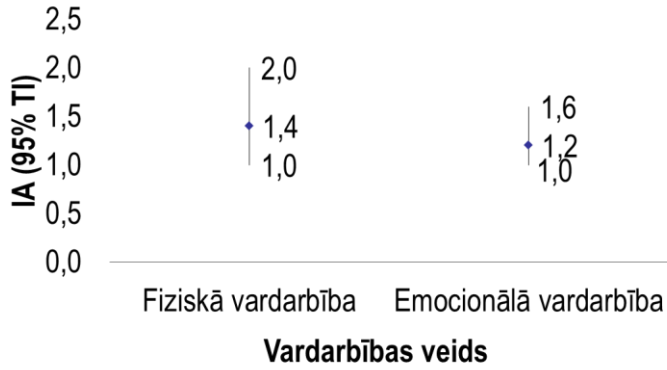

No visiem vardarbības veidiem **visbiežāk** jaunieši bērībā ir pieredzējuši **emocionālo vardarbību**, bet **visretāk – seksuālo vardarbību**. Statistiski nozīmīgas atšķirības dzimumu grupās novēro tikai bērībā pieredzētajai seksuālajai vardarbībai.

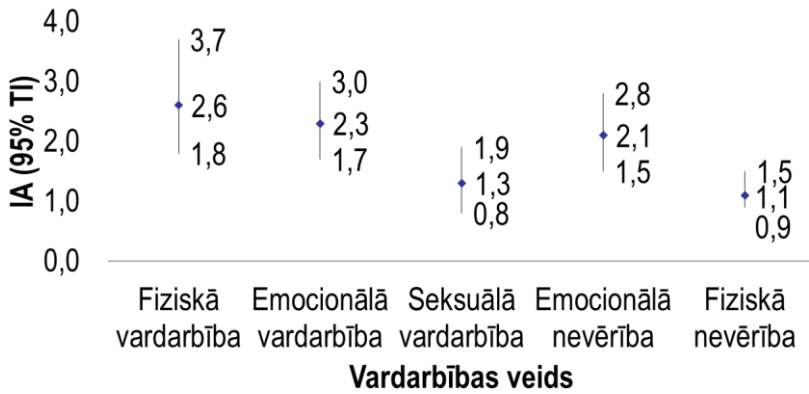
Slikta veselības pašvērtējuma saistība ar pieredzētās vardarbības veidu

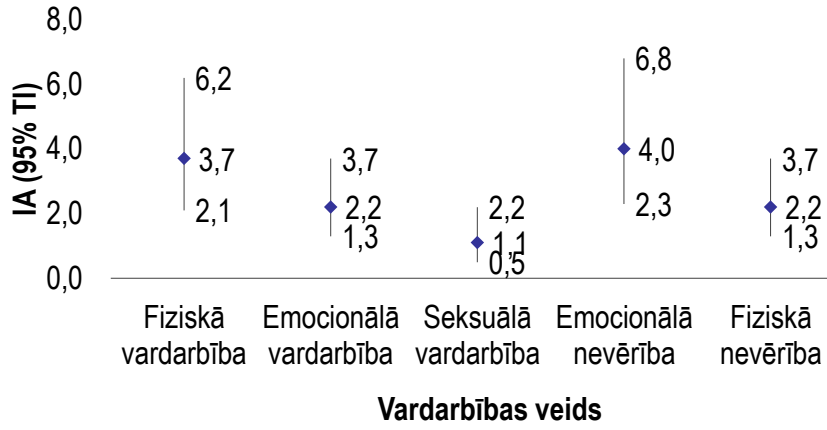
Pārmērīga alkohola lietošanas saistība ar pieredzētās vardarbības veidu

Psihoemocionālās veselības problēmu saistība ar bērnībā pieredzēto vardarbības veidu

Pašnāvības mēģinājumu saistība ar bērnībā pieredzēto vardarbības veidu

Kvalitatīvais pētījums

Materiāli un metodes kvalitatīvajā pētījumā

- Daļēji strukturētas intervijas ar 14 ekspertiem (psihologiem, psihoterapeitiem un ārstiem-psihoterapeitiem), kas veiktas laika periodā no 2013.gada 29.novembrim līdz 2014.gada 20.janvārim.
- Intervijas transkribētas un veikta manuāla datu kodēšana atbilstoši tematiskās analīzes metodei.
- Iegūtie kodi tika apvienoti tēmās, kuras tika pakārtotas atbilstoši interviju jautājumu protokola trim sadaļām.
  - » cietušo bērnu vardarbības pieredze un vardarbības jēdziena izpratne,
  - » vardarbības sekas uz veselību,
  - » vardarbības izraisīto traucējumu pārvarēšanas stratēģijas un institūciju darbības loma.

Tēmu karte

Cietušo bērnu vardarbības pieredze un vardarbības jēdziena izpratne

Vardarbības jēdziena konceptualizācijas dažādība

Bērnu vardarbības pieredzes raksturojums

Cietušā bērna atklātība par notikušo vardarbību

Vardarbība kā norma jeb «tā tam vienkārši jābūt»

Vardarbība kā rīcība

Bērnu manipulācijas ar vardarbību

Biežāk pieredzētie vardarbības veidi, to kombinācijas

Pāridarītāji un to raksturojums

Bērnu atklātību ietekmējošie faktori

Iemesli bērna klusēšanai par notikušu vardarbību

Tēmu karte (2)

Vardarbības ietekme uz veselību

Ietekme uz fizisko un psihoemocionālo veselību

 Ievainojumi un slimības

 Kognitīvie traucējumi

 Psihosomatiskie traucējumi

 Uzvedības un psihoemocionālie traucējumi

Veselību ietekmējošie faktori

 Vardarbības veids

 Vardarbības ilgums un vardarbības veicējs

 Bērna paša resursi

Tēmu karte (3)

Vardarbības izraisīto traucējumu pārvarēšanas stratēģijas, institūciju darbības loma

Traucējumu pārvarēšanas stratēģiju raksturojums

 Reakcijas veidi uz vardarbības izraisīto stresu

 Pozitīvās traucējumu pārvarēšanas stratēģijas

 Negatīvās traucējumu pārvarēšanas stratēģijas

Darbs ar cietušo

 Vardarbības fakta atpazīšana

 Bērna vajadzības rehabilitācijas procesā

 Rehabilitācijas vājās puses

Rehabilitācijas sistēmiskās vajadzības

 Speciālistu resursi

 Nepieciešamie pakalpojumi un programmas

 Sistēmiskie rehabilitācijas trūkumi

Paldies par uzmanību!

